

εἶπεν ἡ Γαβριέλλη ἀστευομένη, δότε με τὸ κλειδίον μου.

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ Ἑρρίκος, τὸ φυλάττω διὰ νὰ τὸ μεταχειρισθῶ ἄλλοτε.

— Ἔστω ἄλλ' ἐλπίζω, εἶπεν ἀστευομένη πάντοτε, ὅτι θὰ μ' εὐγνωμονῆτε.

— Βεβαίως δι' ὅλης μου τῆς ζωῆς, σὰς ὑπόσχομαι.

— Ἰπὸσχεταί! καὶ δι' ὅλης του τῆς ζωῆς, ἐψιθύρισεν ἡ Κλάρα ζηλοτυπούσα, καὶ ὑπόσχεταί εἰς γυναῖκα ἐλθοῦσαν νὰ τὸν ζητήσῃ ἕως ἐδῶ; Ἄ! πρέπει νὰ τὴν ἰδῶ.

Καὶ ἐνῶ εἰσῆρχετο εἰς τὴν αἴθουσαν, ἠνοίχθη μετὰ πατάγου ἡ ἄλλη θύρα, καὶ εἰσῆλθεν ὁ Γαστὼν κρατῶν κηρίον ἀνημμένον· τὸ φῶς περιεχύθη τότε ζωηρὸν εἰς ὅλους, καὶ ἡ ἔκστασις ὑπῆρξε γενικὴ ὅλοι ἀφῆκαν συγχρόνως φωνὴν ἐκπλήξεως.

— Ξένος ἐδῶ! ἀνέκραξεν ὁ Γαστὼν, ξένος ἐνῶ ἔχω τὸ κλειδίον εἰς τὰς χεῖράς μου! Τίς εἶσαι; τί θέλεις;

— Καὶ τί σὲ μέλει; ἀπεκρίθη ἀποτόμως ὁ Ἑρρίκος.

— Πῶς τί μὲ μέλει; ἐδῶ, εἰς τοιούτην ὥραν; τώρα θὰ ἰδῶνεν. Κλέπται! κλέπται! Γιάννη! Κώστα! Μαρία! κλέπται! κλέπται!

— Ἄ! τί θόρυβος! ἀνέκραξεν ὁ Ἑρρίκος προχωρήσας πρὸς τὸν τρέμοντα παλληκαρὸν μας, ὅστις ὑπεχώρησεν ἀμέσως ἀνασπᾶσας τὸ ξίφος καὶ κράζων· Κλέπται! κλέπται!

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἑρρίκος, γυμνώσας τὴν σπάθην αὐτοῦ κατεδίωξε τὸν Γαστὼν ὅστις ἔρευγε κράζων· Κλέπται!

— Ἄς σούσω τὸ φῶς, εἶπεν ἡ Γαβριέλλη, καὶ ἐφύσησεν εἰς τὸ κηρίον τὸ ὁποῖον ὁ Γαστὼν εἶχε θέσει ἐπὶ τῆς τραπέζης. Τὸ σκότος ἐχώρισε μὲν τοὺς διαξιφιστομένους, ἀλλ' ἐδιπλασίασε τὸν τρόμον τοῦ Γαστὼν ὅστις ἔπεσεν ἀνάποδα μεταξὺ τῶν θρανίων, κραυγάζων πάντοτε· Βοήθεια! Κλέπται!

Ἠκούοντο δὲ ἐρχόμενοι δρομαῖοι ὅλοι οἱ ὑπηρεταί.

— Ἴδου ὅλοι ἐργονται, εἶπε καὶ ἑαυτὸν ὁ Ἑρρίκος· καιρὸς λοιπὸν ν' ἀποσυρθῶμεν. Καὶ ἐνῶ ἡ Κλάρα ἀπεσύρετο, αὐτὸς εἰσῆρχετο εἰς τὴν κρύπτην τοῦ ἔλκων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν Γαβριέλλην. Ὅτε δὲ ἐράνησαν ὁ Λορμέλ καὶ οἱ ὑπηρεταί φέροντες ξίφη, σούβλας, ξύλα καὶ φῶτα, δὲν εὗρον εἰς τὴν αἴθουσαν εἰμὴ μόνον τὸν Γαστὼν ἐξηπλωμένον φαρδὺν πλατὺν ὑπὸ τὴν τράπεζαν μεταξὺ θρανίων. Ἡ ἐλθοῦσα ἐπικουρία ἀνεζῶπύρησε τὴν γενναιοῦτητα τοῦ ἥρωος, ὅστις ἀνασηκωθείς μετὰ στόμφου·

— Ποῦ εἶναι αὐτοί; ἀνέκραξε σείων τὸ ξίφος του.

— Τί τρέχει; ἠρώτησεν ὁ Λορμέλ πνευστιῶν ποῖος σὲ πειράζει;

— Ἐφυγαν! ἔφυγαν! ἀνεκραύγασεν ὁ ἥρωος ὅλος ὑπερηφανευόμενος. Ποῦ ἐζάρωσαν; νὰ ἰδοῦν πῶς θὰ τοὺς καταπίω.

— Ποίους θὰ καταπίω; ἠρώτησεν ὁ Λορμέλ.

— Τοὺς κλέπτας, τοὺς ληστὰς, τοὺς . . . δὲν

ἤξεύρω ποίους. Μόλις ἐτήκωσα τὸ ξίφος μου ἐναντίον τοῦ ἀρχηγοῦ των, καὶ εὐλὸς ὅλη ἡ σπεῖρα, γυναῖκες καὶ ἄνδρες, ὄρμησαν κατ' ἐπάνω μου.

— Τί λέγεις γυναῖκες, ἄνδρες; ἐπανέλαβεν ἀπορῶν ὁ Λορμέλ. Ὀνειρεύεσαι, Γαστὼν, φίλε μου· ἐδῶ δὲν εἶναι κανεὶς. Πόθεν νομίζεις ὅτι ἀνεχώρησαν; Ὅλαι αἱ θύραι καὶ ὅλα τὰ παράθυρα εἶναι κλεισμένα. Ὀνειρα, φίλε μου.

— Πῶς ὄνειρα! ἀνέκραξεν ὁ Γαστὼν προσηλυθεὶς ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν. Εἶμαι βέβαιος, τοὺς εἶδα. Ἦσαν τοὐλάχιστον πέντε ἢ ἕξι ἐδῶ εἰς αὐτὸ τὸ δωμάτιον, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὅταν ἦλθα.

— Ὀνειρα σὲ λέγω καὶ πάλιν, ἐπανέλαβεν ἀταράχως ὁ Λορμέλ. Θὰ σ' ἐπῆρξεν ὁ ὕπνος ἐπάνω εἰς κανὲν θρανίον, καὶ θὰ ἔπεσες ἀνεπαισθήτως ὑπὸ τὴν τράπεζαν ὅπου σὲ ἤρραμεν. Ἰπάγομεν νὰ κοιμηθῆς καλύτερα, καὶ ἂς λησμονήσωμεν τὰ γενόμενα.

(Ἔκτεται τὸ τέτατον).

ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

(Τέλος. Ἴδε φυλλ. 444).

— 0 —

1850.

Γυμνάσια.

Ἐν Ἀθήναις	1
Ἐν Ναυπλίῳ	1
Ἐν Πάτραις	1
Ἐν Σύρῳ	1
Κατὰ δὲ τὴν 30 Σεπτεμβρίου συν- εστάθησαν καὶ δύο ἕτερα ἦτοι	
Ἐν Λαμίας	1
Ἐν Τριπόλει	1
Ἐδιδασκον εἰς ταῦτα γυμνασιάρχαι καὶ καθηγηταί	31
Διδάσκαλοι ἰχνογραφίας	5
Ἐφοίτησαν εἰς πάντα μαθηταί	740
Ἐλαβον ἀπολυτήρια	75
Εἰς διατήρησιν αὐτῶν ἐληφί- σθησαν	δρ. 104,160
Ἐδαπανήθησαν	» 86,156. 60

Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διωρίσθησαν μόνον ἀπὸ δύο καθηγηταί εἰς ἑκάτερον τῶν Γυμνασίων Λαμίας καὶ Τριπόλεως, οὐδεὶς δὲ μαθητῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἔλαβεν ἀπολυτήριον, καθότι μία μόνη τάξις μαθημάτων συνεστάθη.

Ἐν ταῖς δαπάναις καὶ τούτου καὶ τῶν ἐπιόντων ἔτων περιέχονται οἱ μισθοὶ τῶν τε ἐπιστατῶν καὶ

τῶν ὑπηρετῶν καὶ τὰ εἰς σκευὴ καὶ ἔκτατα τῶν Γυμνασίων ἐξόδα, ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πάντα χορηγούμενα.

Ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Καθ' ὅλον τὸ Κράτος	75
Διδάσκαλοι ἐν αὐτοῖς	125
Μαθηταὶ ἐγγραφεῖς	2850
» λαβόντες ἀπολυτήρια	230
Δαπάνη ψηφισθεῖσα	203,700
Δαπανηθεῖσα	191,901. 72

Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας ἀναφορὰς τῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων ἦταν εὐάρεστα.

—ο—

1851.

Γυμνάσια.

Ἐν Ἀθήναις	1
Ἐν Ναυπλίῳ	1
Ἐν Πάτραις	1
Ἐν Σύρῳ	1
Ἐν Λαμῖα	1
Ἐν Τριπόλει	1
Ἐδίδασκον εἰς ταῦτα γυμνασιάρχαι καὶ καθηγηταὶ	38
Διδάσκαλοι ἰχνογραφίας	5
Ἐφοίτησαν εἰς πάντα μαθηταὶ	800
Ἐλαβον ἀπολυτήρια ὡς ἐγγιστα	80
Εἰς διατήρησιν αὐτῶν ἐψηφίσθησαν	δρ. 104,160
Ἐδαπανήθησαν	100,234,59

Ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Καθ' ὅλον τὸ Κράτος	75
Διδάσκαλοι αὐτῶν	125
Μαθηταὶ ἐγγραφεῖς	3000
» λαβόντες ἀπολυτήρια	250
Δαπάνη ψηφισθεῖσα	203,700
Δαπανηθεῖσα δρ.	196,787,85

Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας ἀναφορὰς τῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων τοῦ ἔτους τούτου ἦσαν εὐάρεστα.

—ο—

1852.

Γυμνάσια.

Ἐν Ἀθήναις	2
Ἐν Ναυπλίῳ	1
Ἐν Σύρῳ	1
Ἐν Πάτραις	1
Ἐν Τριπόλει	1
Ἐν Λαμῖα	1
Ἐδίδασκον εἰς ταῦτα γυμνασιάρχαι καὶ καθηγηταὶ	43

Διδάσκαλοι ἰχνογραφίας	5
Ἐφοίτησαν εἰς πάντα μαθηταὶ	900
Ἐλαβον ἀπολυτήρια	101
Εἰς διατήρησιν αὐτῶν ἐψηφίσθησαν	δρ. 151,320
Ἐδαπανήθησαν	131,330,50

Ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Καθ' ὅλον τὸ Κράτος	76
Διδάσκαλοι αὐτῶν	126
Μαθηταὶ ἐγγραφεῖς	3170
Λαβόντες ἀπολυτήρια	300
Δαπάνη ψηφισθεῖσα	216,200
Δαπανηθεῖσα	203,669,8

Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας ἀναφορὰς τῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, τὸ ἀποτελεσμα τῶν ἐξετάσεων τῶν ἀνωτέρω παιδευτηρίων ἦν ἐν γένει εὐάρεστον.

—ο—

1853.

Γυμνάσια.

Τὰ αὐτὰ ὡς καὶ ἐν τῷ ἔτει 1852.

Καθηγηταὶ εἰς αὐτὰ σὺν τοῖς γυμνασιάρχαις	45
ἰχνογραφίας διδάσκαλοι	5
Φοιτήσαντες μαθηταὶ	1077
Λαβόντες ἀπολυτήρια	142
Δαπάνη δι' αὐτὰ ψηφισθεῖσα	156,868
Δαπανηθεῖσα	148,902,92

Ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Καθ' ὅλον τὸ Κράτος	79
Διδάσκαλοι	133
Μαθηταὶ	3872
Ἀπολυθέντες	330
Δαπάνη ψηφισθεῖσα	223,320
Δαπανηθεῖσα	203,853,35

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο αἱ ἐξετάσεις, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐκθέσεων τῶν τε ἐπιτροπῶν καὶ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, ἦταν καθ' ὅλα εὐάρεστοι.

—ο—

1854.

Γυμνάσια.

Τὰ αὐτὰ ὡς καὶ ἐν τῷ προλαβόντι ἔτει.

Γυμνασιάρχαι καὶ καθηγηταὶ κ. λ. ἐν αὐτοῖς	51
Μαθηταὶ	956
Ἀπολυθέντες	110
Δαπάνη ψηφισθεῖσα	159,820
Δαπανηθεῖσα	148,731,55

Ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Καθ' ὅλον τὸ Κράτος	80
---------------------	----

Διδάσκαλοι αὐτῶν	134
Μαθηταί	4042
Ἀπολυθέντες	360
Δαπάνη ψηφισθεῖσα	226,320
Δαπανηθεῖσα	202,883,35
Ἀποτέλεσμα ἐξετάσεων, κατὰ τὰς ἐπίσημους ἐκθέσεις τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν, εὐάρεστον.	

—ο—

1855.

Γυμνάσια

Τὰ αὐτὰ ὡς καὶ ἐν τῷ παρελθόντι.	
Καθηγηταί κ. λ. ἐν αὐτοῖς	52
Μαθηταί	958
Ἀπολυθέντες	83
Δαπάνη ψηφισθεῖσα	183,420
Δαπανηθεῖσα	150,753

Ἑλληνικά σχολεῖα.

Καθ' ὅλον τὸ Κράτος	81
Διδάσκαλοι αὐτῶν	135
Μαθηταί	4200
Ἀπολυθέντες	400
Δαπάνη ψηφισθεῖσα	229,420
Δαπανηθεῖσα	210,000
Ἀποτέλεσμα ἐξετάσεων, κατὰ τὰς ἐπίσημους ἐκθέσεις, εὐάρεστον.	

Πίναξ τῶν 6 τελευταίων ἐτῶν.

Γυμνάσια.

Ἔτος	Ἀριθμὸς	Καθ' ἑκάστην διδασκαλίαν	Μαθηταί ἐγγεγραμμένοι	Ἀπολυθέντες	Δαπάνη ψηφισθεῖσα		Ἐξοδευθεῖσα	
					Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
1850	4—6	39	+ 0	75	101100		26156	60
1851	6	43	800	80	61000		100234	59
1852	6—7	48	900	101	151320		131330	50
1853	7	50	1017	142	156868		148902	92
1854	•	51	956	110	159820		148731	55
1855	•	52	1060	83	183420		150753	

Ἑλληνικά Σχολεῖα.

Ἔτος	Ἀριθμὸς	Διδάσκαλοι	Μαθηταί ἐγγεγραμμένοι	Ἀπολυθέντες	Δαπάνη ψηφισθεῖσα		Ἐξοδευθεῖσα	
					Δρ.	Λ.	Δρ.	Λ.
1850	75	125	2850	230	203700		194901	72
1851	•	•	3000	250	•		196787	85
1852	76	426	3170	300	216200		203669	8
1853	79	433	3872	330	233220		203853	35
1854	80	434	4042	360	226220		202883	35
1855	81	435	4200	400	229420		210000	

Ἰδιωτικὰ διδασκάλια. Παρατὸς τῶν μνημονευθέντων δημοσίων καταστημάτων ὑπάρχουσι καὶ διάφορα ἰδιωτικὰ, συσταθέντα κατὰ καιροὺς κατὰ

τοὺς περὶ τούτων κειμένους νόμους. Διδάσκονται δ' ἐν αὐτοῖς τὰ καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ διδασκῆσις μαθήματα ὑπὸ ἀνεγνωρισμένων παρὰ τῆς Κυβερνήσεως καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν. Τὰ σπουδαιότερα τούτων εἰσὶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ἐρμούπολει τῆς Σύρου. φοιτῶσι δὲ εἰς ταῦτα καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ὑποδεέστερα τούτων περὶ τοῦ 600 μνηστῶν, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν εἰς τὰ παρ' αὐτοῖς ἀλληλοδιδασκῆσις Σχολεῖα φοιτῶντων.

Περὶ δὲ τοῦ Β. Διδασκαλείου, εἰς τὰ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως διδασκῆσις ὑπαγομένου, ποιήσομαι λόγον ἐν τῇ περὶ δημοσίων σχολείων γενικῇ ἐκθέσει, ἅτε πρὸς τὴν δημοδιδασκαλίαν συνδεομένου.

Ἀναλογία μάλιστα. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν οἱ εἰς τὰ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως διδασκῆσις φοιτῆσαντες μαθηταί, κατὰ τὸ 1855, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐν εἰδικοῖς τῆς Κυβερνήσεως παιδευτηρίοις διδασκόμενων, οἷον τῶν ἐν τῷ Β. Διδασκαλείῳ, ἐν τῷ Β. Πολυτεχνείῳ, ἐν τῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων, τῇ Ρίζαρείῳ, τῷ ἐν Τίρυνθι γεωργικῷ σχολείῳ κ.λ. συμποσοῦνται εἰς 6018, ἀναλογοῦντες εἰς εἰς 200 κατοίκους· ὑπάρχει δὲ ἐν μέσης ἐκπαιδεύσεως διδασκῆσις ἀνὰ 10,000 κατοίκους. Ἐν Γαλλίᾳ, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσημον ἐκθεσιν τοῦ 1842 τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως Κυρίου Βιλλμαιν, ἢν ἔχω ὑπ' ὄψιν μου, ἀνελόγει εἰς μαθητῆς τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως εἰς 493 κατοίκους, καὶ ἐν ταύτῃ διδασκῆσις ἀνὰ 24,887 κατοίκων, ἐχούσης τότε τῆς Γαλλίας πληθυσμὸν 34,194,875 ψυχάς. Εἰς τὸ ἀνωτέρω ποσὸν τῶν ἐν Ἑλλάδι μαθητῶν δὲν συμπεριελήφθησαν καὶ τὰ ἀνάλογα μαθήματα διδασκόμενα κοράσια ἐν ταῖς κατὰ τὸ κράτος διαφόροις Παρθενωγωγείαις. Οὕτω δύναμαι γὰρ εἶπω εὐπαρόφρησάστως, ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἡ μέση ἐκπαίδευσις ἐστὶ διπλασίως εὐρύτερα τῆς ἐν Γαλλίᾳ.

Διελθὼν οὕτως ἐν κεφαλαίῳ, Μεγαλειότατε, τὰ καθ' ἕκαστα τῆς ἀπὸ τοῦ 1829 μέχρι τέλους τοῦ 1855 πορείας τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, μεταδίδωμι νῦν εἰς γενικὰς τινὰς παρατηρήσεις, ὅσας θεωρῶ τὸ νῦν εἶναι, ἀναγκαιοτέρας, ἐπιφυλαττόμενος βραδύτερον ν' ἀσχοληθῶ εἰς τελειοτέρας ἐξερευνήσεις καὶ ἐξελέγξεις.

X.

Γενικαί Παρατηρήσεις. Ἐκ τῆς γενομένης ἐπόψεως, Μεγαλειότατε, τῆς πορείας τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι, πολλαὶ μὲν ὑποφαίνονται εἰσὶτε ἑλλείψεις καὶ ἰκανὰ βαινουσιν οὐχὶ τόσον κατὰ σκοπὸν. Ἡ πλήρωσις ἐκείνων καὶ ἡ διάρθρωσις τούτων χρήσουσι σπουδαίας μελέτης καὶ ὠρίμου σκέψεως. Ἐξ ὀλίγου χρόνου ἀναλαβὼν τὸ Ἰπουργεῖον τῆς Ἐκπαιδεύσεως, δὲν ἠδυνήθημι νὰ ἐξερευνήσω ἐτι καθ' ὀλοκληρίαν τὰ πλημμελῶς ἔχοντα, σπουδάσω τὰ μέσα τῆς τελείας διορθώσεως αὐτῶν καὶ ὀρίσω, τὸ ἐπ' ἐμοί, ἐν καθαρᾷ συνειδήσει

καὶ καρδία, τὰ εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν ὑπαρχουσῶν ἑλλείψεων. Ὁ δὲ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ νῦν ἐπέσπασε τὴν προσοχὴν μου, ἅτε καταφανέστερον ἐνδεικνυομένης τῆς ἀνάγκης, ἐστὶν ἡ ἑλλείψις εἰδικῶν διδασκῆριων ἐπὶ τὸ τελειότερον συντεταγμένων εἰς παρασκευὴν νέων προτιθεμένων νὰ τραπῶσιν εἰς τέσσαρα σπουδαῖα ἐπαγγέλματα, ἐφ' ὧν πρέπει νὰ βαίῃ κατὰ μέγα μέρος ἡ εὐημερία τῆς πατρίδος, ἐννοῶ τὴν Γεωργίαν, τὸ Ἐμπόριον, τὴν Ναυτιλίαν καὶ τὰς Τέχνας. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἐκκλησιαστικὴ ἢ Ἐκπαιδευσις εἰδικῶς, καὶ καθόλου ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία, ἐφειλκυσε τὴν προσοχὴν μου.

Θρησκευτικὴ Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία, Μεγαλειότατε, δέον νὰ συμβαδίζῃ μετὰ τῆς λοιπῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς διδασκαλίας. Τὰ ἐπ' αὐτῆς βαίνοντα θεμέλια τῆς ἠθικῆς διατελοῦσιν ἐκράδαντα ἡ γνώσις καὶ ἡ τήρησις τῶν νόμων τοῦ Κυρίου, οὐ μόνον πέραν τοῦ τάφου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ εὐδαίμονα καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον. Αὕτη ποιεῖ αὐτὸν προσηνῆ καὶ εὐεργετικὸν πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ· ἀποτρέπει αὐτὸν πάσης κακίας καὶ ποδηγετεῖ αὐτὸν εἰς τὴν τήρησιν τῶν πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τὴν κοινωνίαν καθόλου, καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας αὐτῆς καθηκόντων. Αὕτη μετριάξει τὴν ἀπὸ τῶν ἐγκοσμίων ἀγαθῶν δυναμένην ν' ἀναφυῇ ἔπαρσιν, καὶ αὕτη καθιστᾷ ἥττον ἀλγεινὴν πᾶσαν ἐκ τῶν περιπετειῶν τοῦ βίου ἐνσκήπτουσαν τοῖς θνητοῖς συμφορὴν. Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἐστὶν ἡ βάσις πάσης ἀρετῆς καὶ σοφίας, καὶ ὁ τηρῶν αὐτὸν κ' ἀποθάνῃ ζήσεται. »

Ριζάρειος Ὑψίσταται μὲν ἐκ πολλοῦ ἡ Ριζάρειος Σχολή· Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή εἰς τὴν τῶν καταστημάτων τῆς Μέτης ἐκπαιδεύσεως τάξιν ὑπαγομένη, καὶ σπουδαιότατον διὰ τὸν ἱερὸν σκοπὸν πρὸς ὃν ὑπὸ τῶν αἰοιδίμων ἰδρυτῶν αὐτῆς συνετάθη κατάστημα οὕσα, ἀλλὰ λυκοῦμαι ὅτι ἡ Σχολή αὕτη, δὲν ἀπέφερον ἐτι, καὶ τοι ἐκ πολλοῦ ὑπάρχουσα, τοὺς προσδοκωμένους καρπούς. Φαίνεται δὲ ὅτι, βελτιωθείσα ὁπωσοῦν ἐπ' ἐσχάτων, παρέχει καλλιτέρας ἤδη ἐλπίδας ἀγαθῆς καρποφορίας. Ἐχούσα ἡ Σχολή αὕτη ἄφθονα τὰ μέσα καὶ τελείαν τὴν συνδρομὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἐφ' ὅσον εἰς αὐτὴν ἀνήκει, ὀφείλει νὰ δώσῃ δείγματα τῆς ἐπιτυχίας τῆς θεοφιλοῦς προαιρέσεως τῶν ἐγκαταστησάμενων αὐτὴν ἀειμνήστων εὐεργετῶν τῆς Πατρίδος ἀδελφῶν Ριζαρίδων. Ἐπέστησα ἤδη καὶ θέλω συντονώτερον ἐπιστήτῃ τὴν προσοχὴν μου εἰς τὸ κατάστημα τοῦτο, καὶ πράξει ὑπὲρ αὐτοῦ ὅ,τι ἀποκαίται εἰς ὃ διέπων ὑπουργεῖον, κατὰ τὴν διαθήκην τῶν ἰδρυτῶν αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ θέλω πράξει καὶ περὶ τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας ἐν τοῖς Γυμνασίοις διὰ τῶν προχειροτέρων βελτιώσεων ἐπὶ τῆς παραδόσεως τῶν ἱερῶν μαθημάτων, μεχριστοῦ κανονισθῶσι βασιμώτερον τὰ περὶ θρησκευτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἄλλε εἰδικῶς Ὑπάρχουσι ἐτι ἐκ πολλοῦ τὸ ἐν παιδευτήριον. Τίρυνθι Πρότυπον Γεωργικὸν Σχολεῖον οὗ ὁ σκοπὸς ἐστὶν ἡ κατὰ θεωρίαν καὶ πράξιν διδα-

σκαλία τῆς Γεωργικῆς, καὶ τὸ ἐν Ἀθήναις Πολυτεχνεῖον, εἰς ὃ πρόκειται νὰ διδάσκωνται οἱ φοιτῶντες τὰς καλὰς ἢ ἐλευθέρας λεγομένας τέχνας, ἐξ ὧν δανείζονται ῥυθμὸν τινα καὶ αἱ σχέσεις πρὸς ἐκάστην αὐτῶν ἔχουσαι βάνασοι λεγομένας τέχναι· ἀλλ' ἵνα παρέξωσι μείζονα τὴν ὠφέλειαν καὶ πρακτικώτερον τοῦ σκοποῦ ἐπιτύχουσι, φαίνεται ὅτι χρῆζουσι ῥυθμίσεως τινός. Ἐπειδὴ δὲ ὑπάγονται εἰδικῶς εἰς δικαιοδοσίαν ἑτέρου κλάδου τῆς Κυβερνήσεως δὲν διέλαβον περὶ αὐτῶν ἐν τῇ προύσῃ ἐκθέσει. Οὐδεμίαν δὲ ὑπάρχει ἀμφισβόλια, ὅτι καὶ τὰ τούτων ἀρμοδίως θέλουσιν ἐξετασθῆ, καὶ ὅτι θέλει ἐπενεχθῆ εἰς ἐκάτερον ἡ δέουσα βελτίωσις. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ τῆς ἀναρμοδιότητος λόγου, οὐδὲ περὶ τῆς τῶν Εὐελπίδων Σχολῆς διέλαβον, ἐν ἣ, κάλλιστα διοργανωμένης καὶ εὐσκόπως χωρούσης, παρασκευάζονται ἐπιστημονικῶς εἰς τὰ χρειώδη οἱ μέλλοντες ἀξιωματικοὶ τῶν διαφόρων τοῦ στρατοῦ ὕπλων· ὅθεν καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ μαθητευσάντων κοσμοῦσιν ἤδη τὰ ἐπιτελεῖα αὐτοῦ.

Ναυτικὴ διδασκαλία Ὡς πρὸς τὴν ναυτιλίαν ὑπάρχει ἡ ἐλπίς ὅτι, χρησιμοποιοῦσα ἡ Κυβέρνησις τὸ μέγα τοῦ αἰοιδίμου Βαρβάκη κληροδότημα, θέλει συστήτῃ ἴδιον ἐκπαιδευτήριον, εἰς ὃ νὰ διδάσκωνται εἰδικῶς οἱ προτιθέμενοι νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς ταύτην. Μέχρι δὲ τῆς ἰδρύσεως τούτου δυνατὸν ἐὰν προστεθῶσιν εἰδικὰ τινα μαθήματα εἰς τινὰ τῶν εἰς παραλίους πόλεις ὑπαρχόντων διδασκῆριων, εἰς μικρὴν ἀναπλήρωσιν τῆς μεγάλης ταύτης καὶ σπουδαίας ἑλλείψεως.

Ἐκπαιδευσις Σπουδαία καὶ λίαν καταφανῆς ἑμπορικῆ· λειψίς, ἥτις χρεῖα πᾶσα ν' ἀναπληρωθῆ, ἐστὶν ἡ τῶν Ἐμπορικῶν Ἐκπαιδευτηρίων. Τὸ Ἐμπόριον, Μεγαλειότατε, ἐστὶν ἐκ τῶν οὐσιωδεστάτων στοιχείων, ἐξ οὗ πληγάζει μέγα μέρος τοῦ πλοῦτου τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Τοῦτο κατενόητεν ἐκπαλαί ἡ εὐφυΐα τοῦ Ἑλληνοῦ καὶ ἀνέκαθεν μέγα τῶν Ἑλλήνων μέρος ἐπεδόθη εἰς αὐτό. Ἡ εὐφυΐα, ἡ τιμιότης, τὸ μεγαλεπήβολον τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν κατέστησαν αὐτοῦς πανταχοῦ τῆς γῆς περισπουδάστους καὶ σεβαστούς. Εἰς πάσας τῆς Οἰκουμένης τὰς μεγαλοπόλεις ὑπάρχουσι καταστήματα ἑμπορικὰ Ἑλλήνων πολλῆς σημασίας. Ἐκ τῆς τάξεως ταύτης τοῦ γένους ἡμῶν πλείστη ὅση κοινὴ ὠφέλεια προέκυψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐκ τῶν συνδρομῶν αὐτῶν ἰδρύονται ὁσημέραι ναοὶ τῶν Μουσῶν καὶ ἐκπαιδεύονται ἐν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ σοφῇ Εὐρώπῃ πλείστοι ὅσοι Ἑλληνόπαιδες. Διὰ τῶν ἀγωνοθετημάτων αὐτῶν δίδεται ἀφορμὴ εἰς ἀνάπτυξιν τῶν ἐλευθέρων τεχνῶν, καὶ καθόλου εἰπεῖν, οὐδὲν καθίδρυμα μένει ἄμοιρον τῆς γενναίας αὐτῶν συνδρομῆς.

Πᾶν ἐπάγγελμα, Μεγαλειότατε, προβαίνει ἐπιτυχέστερον πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ὅταν ποδηγετῆται ὁ διέπων αὐτὸ οὐ μόνον ὑπὸ τῆς ἀπλῆς πείρας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς θεωρίας. Αὕτη διαφωτίζει τὴν ὁδὸν τοῦ ἀνθρώπου εἰς πᾶν ὃ μετέρχεται ἔργον,

δὲ αὐτῆς κανονίζει τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ καὶ οὕτως ἢ πεῖρα ἐπιλαμβάνομένη διαξάγει αὐτάς. Ὑποποιούτων σιέφρων καὶ ἀρχῶν ὁρμώμενος, ἐπέστησα τὴν προσοχὴν μου πρὸς τὴν σπουδαίαν ταύτην ὑπόθεσιν. Ἡ κυβέρνησις ὀφείλει νὰ φροντίτῃ καὶ λόγῳ γενικῆς ὠφελείας, καὶ τάξεως ἐστὶ πολιτῶν καθ' ἑκάστα, ἵνα οἱ προτιθέμενοι νὰ διανύτωσι τὸ στάδιον τοῦ ἐμπορίου, προπαρασκευάζονται θεωρητικῶς εἰς τοῦτο, κτώμενοι τὰς πρὸς τὸ ὅλον καὶ τὰ καθ' ἑκάστα αὐτοῦ σχέσιν ἐχούτας γνώσεις. Παρεκτός δὲ τῆς περὶ τούτου προνοίας ἦν ὀφείλει νὰ λάβῃ ἡ Κυβέρνησις, ὑπαγορεύει αὐτὸ καὶ ἀνάγκη ὑπὸ τῆς πείρας βεβαιουμένη. Ἡ ἀνάγκη ταύτην συναισθανθέντες ἰδιῶται συνέστησαν διδακτήρια πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν εἰς ἐμπόριον ὀριζόμενων νέων, καὶ τὰ διδακτήρια ταῦτα, εὐχαρίστως βλέπω, ὅτι συνηρῶνται καὶ ἀκράδαντος. Ἀλλ' εἰς ταῦτα οἱ διδασκόμενοι καταβάλλουσιν ἀδρὰ διδάκτρα ὅθεν φαιτῶσιν εἰς αὐτὰ οἱ τῶν εὐπόρων παῖδες, οὐ μόνον τῶν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος οἰκούντων, ἀλλὰ καὶ πλείστοι τῶν εἰς διάφορα τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης μέρη ἐπὶ ἐμπορίᾳ ἐγκαθιστημένων. Τὰ ἰδιωτικὰ ταῦτα διδακτήρια διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν δύναται εἶναι προσιτὰ τοῖς ἀποροῖσι καὶ πενεστέροις ὅσοι δ' ἐκ τούτων τρέπονται εἰς ἐμπορίαν δὲν ἔχουσι πολλὰς τῶν χρησίμων εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο γνώσεων, οὔτε θεωρίαν τινὰ τῶν κατ' αὐτὸ ἀναγκαζόντων δὲ οὕτως ἔχοντες ν' ἀναπληρώσι διὰ τῆς πείρας τὰς ἐλλείψεις ταύτας, ἀλλ' ἡ πείρα κτᾶται διὰ χρόνου μακροῦ, καὶ ἐνίοτε δὲν εἶναι αὕτη ὁδηγὸς ἀσφαλῆς ὅταν δὲν διαφωτίζηται ἐκ τῆς θεωρίας.

Τὰ ἰδιωτικὰ ἐμπορικὰ ἐκπαιδευτήρια δυνατὸν ἄλλως νὰ μὴν ἔχουσι, πολλῶν ἕνεκα λόγων, τὴν τελειότητα ἐκείνην, ἣν ἡ Κυβέρνησις δύναται καὶ ὀφείλει νὰ διδῇ, τοιαῦτα συσταίνουσα. Τούτων ἕνεκα, Μεγαλειότατε, θέλω παρασκευάσει τὰ δέοντα ἵνα ἐγκαίρως ὑποβάλω εἰς τὴν Ἰμετέραν ἐγκριστὴν ὅσα δυνατὸν νὰ κατορθωθῶσιν εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς σπουδαίας ταύτης παρ' ἡμῖν ἐλλείψεως. Μεχριστὸν δὲ δυνηθῶμεν νὰ συστήσωμεν καὶ διοργανώσωμεν δύο τοῦλάχιστον ἐμπορικὰ ἐκπαιδευτήρια κατὰ τὸ Κράτος, ἐνόμισα καλὸν νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν μου εἰς τὰ Γυμνάσια τῶν δύο ἐμπορικωτέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος Σύρον καὶ Πατρῶν, ὅπως διὰ προσθήκης μαθημάτων τινῶν εἰς αὐτὰ, ἀνευ ἀλλοιώσεως τῶν κανονισμένων, δυνηθῶσι νὰ ἐκπληρωθῶσιν ἐν μέρει καὶ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐλλείψιν, χωρὶς νὰ ἐκκλίνωσι τὸ παράπαν τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῶν σκοποῦ.

Κορασίῳ Ἡ τοῦ Γονικαίου φύλου ἐκπαιδευ-
Ἐκπαιδευσις) σις ἐν Ἑλλάδι, τυχούσα πληρεστάτης τῆς προστασίας τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλείσης ὑπόκειται πολλὰ καὶ μεγάλα. Τὴν ἀξίαν τῆς τῶν θηλέων ἐκπαιδεύσεως ἐκτιμῶν ἐπέστησα ἤδη σύντονον τὴν προσοχὴν μου εἰς τὰ κατ' αὐτὴν, καὶ δὲν θέλω ὀκνήσει νὰ ὑποβάλω τῇ Υ. Μ. ἐγκαίρως ἰδίαν γενικὴν ἐκθεσιν περὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τῶν ἐν Ἑλ-

λάδι Ἑλληνικῶν Σχολείων τῶν κορασίων, ἐν ἣ θέλω ὑποδείξει πῶς θέλωμεν δυνηθῆναι νὰ ἐμφυχώσωμεν τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἡμίτερος μέρους τῆς κοινωνίας ἡμῶν, ἐξ οὗ κατὰ μέγα μέρος ἐξαρτᾶται ἡ διέπλασις τῶν ἠθῶν. Ἡ ἀνατροφή τοῦ ἀνθρώπου, Μεγαλειότατε, ἀρχεται ἀπ' αὐτῆς τῆς στιγμῆς τῆς εἰς τὸν κόσμον ἐλεύσεως αὐτοῦ· αἱ δὲ μητέρες εἰσὶν αἱ τὸν πρῶτον θεμέλιον λίθον τῆς ἀνατροφῆς ταύτης θέτουσαι. Ὁ θεμέλιος λοιπὸν οὗτος λίθος δέον νὰ τίθηται ὅσον αἰὼν τε ἐν ἀρετῇ στερεὸς, διότι οὐδεμία οἰκοδομὴ διαμένει ἀκράδαντος ἐπὶ σαθρῶν θεμελίων βεβηκυῖα, εἰς δὲ τῆς βαθυβύζου κακίας τὸ δένδρον δυσκόλως, εἰ ὅλως, ἐμφλοίζονται αἱ ἐμψολάδες τῆς ἀρετῆς.

Διδακτικὰ Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Πλούταρχον καὶ βιβλία) συμφώνως πρὸς τὴν ἀλήθειαν, « ὄργανον τῆς παιδείας ἡ χρῆσις τῶν βιβλίων ἐστὶ », δὲν ἐνόμισα ἀπο σκοποῦ νὰ σημειώσω ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ τούτων ἐν τῇ παρούσῃ ἐκθεσὶ.

Ἐν τοῖς κατὰ τὸ Κράτος διδακτηρίοις δημοσίοις τε καὶ ἰδιωτικοῖς δὲν ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις βιβλίων διδακτικῶν μὴ ἐγκεκριμένων ὑπὸ τοῦ Ἰπουργείου, ἀνατιθέντος τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν εἰς ἐπὶ τούτῳ καθεσταμένην Ἐπιτροπὴν ἐκ πολλῶν ἤδη ἐτῶν. Εἰς τὰ διδακτήρια ταῦτα εἰσῆχθησαν κατὰ καιροῦς διάφορα διδακτικὰ βιβλία, ἀπερ' ἐνεκρίθησαν, οὐχὶ διότι εὐρέθησαν ὄντα τέλεια εἰς τὸ εἶδος αὐτῶν, ἀλλ' ἦτοι διότι ἐθεωρήθησαν τελειότερα ἄλλων, ἢ διότι δὲν ὑπῆρχον ὅλως ἄλλα ὁμοειδῆ· ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν εἰσῆχθησαν καὶ πολλὰ ἀμέθοδα καὶ ἀτελῆ, ἴσως δὲ καὶ ἐν μέρει ἐσφαλμένα. Ἡ κρίσις αὕτη τῶν βιβλίων ἐθεωρήθη καὶ ἐστὶν ἀναγκαία καὶ διὰ τὸ ὁμοιόμορφον τῆς διδασκαλίας, καὶ ἵνα μὴ παραδιδῶνται εἰς χεῖρας τῶν νέων συμφέροντος χάριν ἀβαστανίστως τὰ τυχόντα. Ἐπιστήσας τὸν νοῦν εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἔκρινα ὅτι δυνάμεθα ἤδη νὰ ἐπενέγκωμεν καὶ εἰς τοῦτο τὴν δυνατὴν βελτίωσιν· ὅθεν ὑπέβηλον ἄρτι τὰς παρατηρήσεις μου ἐγγράφως πρὸς τὴν ὑφισταμένην ἐπιτροπὴν, καὶ ἐζήτησα τὴν γνώμην αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἐκτεθέντων ἐν τῷ πρὸς αὐτὴν ἐγγράφῳ στοχασμῶν μου. Ἐλπίζω ὅτι ἡ διαληθρθεῖσα ἐπιτροπὴ, ἐκ λογίων καὶ σπουδαίων ἀνδρῶν συνιτταμένη, θέλει μὲ καθοδηγήσει εἰς τὰς σκέψεις μου διὰ τῆς γνώμης αὐτῆς ἐπὶ τῶν προτάσεων μου. Ταῦτα μὲν παρέχουσι χρηστὰς ἐλπίδας, ὅτι θέλωμεν δυνηθῆναι νὰ δώσωμεν εἰς χεῖρας τῶν διδασκόμενων ὁσονούπω διδακτικὰ βιβλία ἀσυγκρίτω λόγῳ τελειότερα καὶ εὐμεθοδέστερα τῶν νῦν ἐν χρῆσει.

Βιβλιοθηκῆ). Παρεκτός δὲ τῶν διδακτικῶν βιβλίων, πολλὴ ἦν ἡ ἀνάγκη νὰ ὑπάρχωσιν εἰς τὰ διδακτήρια τὰ ἀρκετὰ βοηθήματα εἰς τὰς μελέτας τῶν παιδευομένων, μάλιστα δὲ τῶν πενεστέρων, μὴ δυναμένων νὰ πορίζωνται τοιαῦτα ἰδίως ἀναλώμασι. Τῆς ἀρσεως τῆς ἀνάγκης ταύτης εὐηρησθήη ἡ Υ. Μ. διὰ τοῦ ἀπὸ 28 Ὁ-

κτωδρίου Π. Ε. Διατάγματος Αύτης να θέση μονίμως τὰ θεμέλια. Εὐαρέστως δὲ βλέπω, Μεγαλειότατε, ὅτι ἡ σπουδαία αὕτη ἀπόφασις εὔρε τὴν μεγαλειτέραν ὑποδοχὴν παρὰ τοῖς φίλοις τῆς Ἑλλάδος, προθυμοποιημένοις νὰ προσφέρωσι διάφορα χρήσιμα βιβλία εἰς πλουτισμὸν τῶν βιβλιοθηκῶν τούτων.

Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, Μεγαλειότατε, διὰ τῆς ἐκ παντὸς τρόπου περιποίησεως τῶν Μουσῶν περιήλθεν εἰς δόξαν καὶ ἰσχὺν, εἰς ἃ οὐδὲν πάλαι ἐφίκετο ἔθνος. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν τῶν ἐλευθέρων τεχνῶν κτῆσιν ἀφείλει τὸ σέβας, οὗ ἀπ' αἰῶνος καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς ἀπολαύει. Δι' αὐτῶν ὑπέστη ἐν σινέτει τὰς συμφορὰς, ὅσαι ποτὲ ἐπέσκηψαν αὐτῇ. Αὐτὰ διέτωσαν ἐνδοξον ἀεὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς. Ἡ Ἑλλάς δὲν ἐξήρευσε πλοῦτη ἐκ πλεονεξίας, οὐδὲ ἐπέζητηεν ἐπιστραφεῖς ἐπὶ τὴν εὐρείαν οἰκουμένην κατακτήσεις, εἰμὴ ἐπὶ λόγῳ διαδόσεως πολιτισμοῦ. Ἀπληστος ἐγένετο μόνον περὶ τὴν σοφίαν, ἣτις διαφωτίζει τὸν νοῦν καὶ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἄξιον τοῦ κλήρου οὗ παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἔτυχεν. Ἐπεδίωξε μετὰ σπουδῆς πάσας τὰς ἐλευθέρους τέχνας, αἵτινες ρυθμίζουσι τὰ ἦθη, ἀπαλύνουσι τὴν καρδίαν καὶ παρέχουσι τὴν δέουσαν τέρψιν ἐν τῷ βίῳ. Τὰ δύο ταῦτα ἔπλα περιεζωσμένη διετήρησεν ἐπὶ μήκιστον τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν αὐτάρκη αὐτῆς εὐπορίαν ὡς ὀρθῶς περὶ αὐτῆς ἐφθέθη. « Τῇ Ἑλλάδι μὲν ἀείκω κοτε σύντροφός ἐστι, ἀρετὴ δ' ἐπακτός ἐστι ἀπόκω τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ. (Ηρόδ. Ζ. 102).

Ἡ δὲ νέα Ἑλλάς, Μεγαλειότατε, διατηρήσασα ἀναλλοίωτον τὸ πνεῦμα τῆς μητρὸς αὐτῆς διὰ μυρίων περιπετειῶν, συνεστάθη ἐπὶ τέλους εἰς αὐτόνομον ἔθνος διὰ τῶν μεγάλων καὶ πολυχρονίων αὐτῆς ἀγώνων καὶ τῆς προστασίας τῶν Εὐεργετιδῶν δυνάμεων· εὐλογηθεῖσα δὲ ὑπὸ τῆς ἀείποτε εὐνοοῦτης αὐτῆς θείας Προνοίας διὰ Βασιλέως τὰ συμφέροντα αὐτῆς περὶ πλείστου ποιουμένου, ἤρξατο ὑπὸ τὰ σκήπτρα αὐτοῦ ἐπαναλαμβάνουσα σὺν τῇ εὐνομίᾳ καὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς παιδείαν, ἀνακαλοῦσα αὐτὴν ἐκ τῆς σοφῆς Εὐρώπης μετ' ἀπάντων οἷς περιεβλήθη ἐν τῇ ξενίᾳ αὐτῆς κοσμημάτων ὑπὸ τῆς περιποίησεως ἧς ἐκεῖ ἔτυχε κατὰ τὸν μακρὸν τῆς ἀποδημίας αὐτῆς αἰῶνα. Σύνεστι δ' ἐν πᾶσι χρωσμένη καὶ ὁσημέραι ἐπὶ τὸ τελειότερον παιδευομένη θέλει, διὰ τῆς χειραγωγίας Ἰγῶν, περιέλθει εἰς τὴν βαθμίδα τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἐξευγενισμένων ἐθνῶν, ἅτινα ἐν πάσῃ τῇ ἐκυτῆς ἀναμορφώσει ἔθετο εἰς παράδειγμα. Χαίρω δὲ, Βασιλεῦ, καθορῶν ἐν τῇ εἰκόνι τῆς διανοητικῆς ταύτης κινήσεως, χιλιάδας εὐπαιδευτῶν ἀνδρῶν ἐν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ τραπέντων εἰς διάφορα ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα καὶ ἀπολαυόντων τῶν ἀπὸ τῆς παιδείας ἀγαθῶν. Οὗτοι πάντες, Μεγαλειότατε, εἰσὶ ζῶντα μαρτυρία τῶν ἐπὶ τέταρ-

τον αἰῶνος ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ ἔθνους ἐνδελεχῶν ἀγώνων τῆς Υ. Μεγαλειότητος.

Ἵπποσημειοῦμαι εὐσεβᾶστως

τῆς Ἵμετέρας Μεγαλειότητος

ταπεινότητος καὶ εὐπειθέστατος θεράπων

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Δημοσ. Ἐκπαιδεύθ. Ἵπουργός

Χ. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 29 Φεβρουαρίου 1856.

ΖΩΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΠΛΑΝΗΣ.

— 0 —

Ὡς παράδειγμα μεγίστης φιλοπατρίας ἀναφέρομεν συνεχῶς καὶ γράφοντες καὶ ὁμιλοῦντες τὸν Καπλάνην καὶ τὴν Ζωσιμαίαν ἀδελφότητα, καὶ ἄλλους εὐεργετήσαντας πρὸ τοῦ ἀγῶνος τὴν Ἑλλάδα εἴτε δι' ἀδρῶν χρηματικῶν συνεισφορῶν, εἴτε διὰ διδασκαλίας· καὶ ὅμως ὀλίγον γνωρίζομεν τὰ κατ' αὐτοὺς, διότι ἡ δὲν ἐγένετο φροντίς νὰ γραφῇ ὁ βίος αὐτῶν, ἢ ἂν τινος ἐγράφη, ἢ περιγραφῇ περιήλθεν εἰς ἡμᾶς ἀτελής, πολλάκις ἀσυνάρτητος, καὶ διὰ τοῦτο οὐχὶ τόσο διδακτικῆ ἀναλόγως πρὸς τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων. Καταδεικνύομεν ἐπίτηδες τὴν πρόθεσιν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀγαπᾷ τις ἀπλῶς τὴν πατρίδα, καὶ νὰ δαπανᾷ, ἢ ἄλλως πως νὰ ἐργάζεται ὑπὲρ αὐτῆς· ἀνάγκη, ἵνα καρποφορήσῃ τὸ καλὸν καὶ εὖρη μιμητὰς, νὰ πράττηται καὶ καλῶς, ὅπως τῶντι ἐπραξεν ὁ ἀξίαγαστος Ζῶης Κωνσταντίνου Καπλάνης περὶ οὗ γράφομεν.

Τὰς περὶ αὐτοῦ πληροφορίες ὡς καὶ τὸ προσφιλὲς ἀπεικόνισμα ἐπορίσθημεν ἐκ δύο δυσσευρέτων βιβλίων ἅτινα ἐχορήγησε πρὸς ἡμᾶς ὁ φιλόμουσος καὶ φιλογενῆς συμπολίτης Κ. Γ. Βέλλιος, δημοσιευθέντων τοῦ μὲν ἐν Βιέννῃ τὸ 1806, τοῦ δὲ ἐν Μόσχᾳ ἑλληνιστί τε καὶ ῥωσιστί τὸ 1809 ἔτος. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον περιέχει « Συστατικὰ γράμματα τῆς ἐν Ἰωαννίνοις πατριαρχικῆς σχολῆς τῶν φιλοσοφικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μαθημάτων, τῆς τε πατρώας Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ τῶν ξένων διαλέκτων, ἐκδοθέντα δι' ἐξόδων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐμπορευομένων συνεπαρχιωτῶν, εἰς ἐνδειξιν εὐγνώμονος διαθέσεως αὐτῶν τε καὶ τῆς πατρίδος, καὶ κοινῇ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν Κτίτορα κύριον Ζῶην Κωνσταντίνου Καπλάνην ἐν Μόσχᾳ διατρίβοντα. » Τὸ δὲ δεύτερον, ἐκδοθὲν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καπλάνου, καὶ ἐπιγραφόμενον « Σπάνια εὐποιίας ἔργα τοῦ Ζῶη Κωνσταντίνου Καπλάνη, γεννηθέντος εἰς Γραικίαν τῷ 1736, καὶ ἀποθανόντος εἰς Μόσχαν, τῇ 20 Δεκεμβρίου, τῷ 1806 ἔτει, » διαλαμβάνει σύντομον βιογραφίαν αὐτοῦ, τὴν διαθήκην του, τὸ πατριαρχικὸν σιγγίλιον δὲ οὗ ἐμπεδοῦται ἡ Καπλάνειος σχολὴ καὶ